ԵՕԹՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—850—ՇԱԲԱԹ—ՄԱՅԻՍ 23 1868

ՄԱՍԱԿ

Մասիս լրագիրն 5 անգամ կը հրատարակուի ղաբաթը. 4 Օրաթերթ եւ 1 Շաբաթաթերթ։

Տարեկան դին. Կ. Պոլսոյ համար 180 ղրշ.
,, ,, Գաւառաց ,, 10 Մէճ.
Վեցամսեայ գին Կ. Պոլսոյ ,, 90 Ղրշ.
,, ,, Գաւառաց ,, 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թուոց գին
Շաբաթաթերթ 60 փոյ.
Օրաթերթ ,, 20 ,,

Դուրս գացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Տարեւոյտնոց տողը մէկ անգամի համար 2 ղրշ. 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ.
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ արեւ իցէ գրութիւն խմբագիր=Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ նամակաց ծախքն ալ ղրկողին վրայ է։

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 23 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գերմանիոյ մաքսական խորհրդարանին վիճաբանութիւններն Եւրոպական լրագրաց զանազան մեկնութիւններու եւ խորհրդածութեանց նիւթ տուին։ Պէրլինի մէջ երկու կոչունք տրուեցաւ. մէկը վաճառականաց կողմանէ բոլոր մաքսական խորհրդարանին անդամոց, ուր Պ. Տը Պիզմարք եւ Ռըրուսիոյ պաշտօնեայներն ալ ներկայ էին, միւսն ալ քաղաքացեաց կողմանէ միայն հարաւային Գերմանիոյ ներկայացեալներուն։ Թէ՛ այս առթիւ խօսուած ճառերը եւ թէ՛ խորհրդարանին վիճաբանութիւնները՝ մանաւանդ պաշտօնական անձանց կողմանէ՝ դլխաւորապէս առեւտուրի մաքսի եւ տնտեսական խնդրոց վրայ կը դառնան, թէպէտ քաղաքականութեան վրայ ալ խօսքեր կը դտնուին, որք տնտեսական խնդրոց հետ միշտ յարաբերութիւն ունին։ Մաքսական խորհրդարանը դոցելու առթիւ թագաւորին խօսած ճառն ալ նոյն նշանով տպաւորուած է։ «Հասարակաց հայրենիքին» եղած ակնարկութիւնները տնտեսական խնդրոց մէջ ընկղմած են։ Միակ կը տեսնուի որ Ռուսիա չուզեր ուրիշ տերութեանց կասկածներն արթնցնել, եւ վերջին աստիճան խոհեմութեամբ կը վարուի։ Ուստի Գուլիելմոս թագաւորին ճառն ալ միակ տպաւորութիւն ըրաւ ամեն տեղ, եւ մանաւանդ Ի Փարիզ։ Հաւանութիւնս ունիմ ըրածը կըսէ թէ այս առաջին անգամն է որ Ռուսիոյ դաշնադրութեան կատարելապէս համաձայն պաշտօնական յայտարարութիւն մը կըլլայ, եւ կը յարէ թէ խաղաղութեան ամեն բարեկամները զայն պիտի դրուատեն։

Գաղղիոյ օրէնսդիր ժողովն առեւտրական ազատութեան վիճաբանութիւնը հաղիւ վերջացուցած, ծերակոյտը դատարակութեան աշատութեան վրայ վիճել սկսաւ։ Ռուանի եպիսկոպոսը ծերակոյտին ուշադրութիւնը հրաւիրեց տերութեան ուսումնարանաց մէջ կրօնական անտարբերութեան աճելուն վրայ, եւ մասնաւորապէս բժշկական ճեմարանին մէջ դրուած քանի մը ճառերը նշանակեց։ Պ. Սէնթ—Պէօվ միայն դատարակութեան ազատութիւնը պաշտպանեց իբրեւ ծերակուտի անդամ. իսկ հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայն եւ պաշտօնական առեւնախօսները կառավարութիւնը պաշտպանեցին։ Կառավարութիւնը չէր կրնար գիտութեանց արգելք դնել եւ պաշտօնական ուղղափառութիւն մը հաստատելով անոր համաձայնութիւն պահանջել։ Այսու ամենայնիւ կրօնքի եւ բարոյականութեան դէմ եղած ճառերն ու դասախօսութիւններն ալ չներեր։

Այս խօսքերուն առթիւ բժշկական ճեմարանին մէջ քանի մը խռովութիւններ եղան։ Ներակոյտին վիճաբանութեան մէջ ամբաստանուած վարժապետները դանդատներ ըրին, որք աշակերտաց մէջ արձագանդ գտնելով, «Ընկցի՛ն կարդինալք» աղաղակեցին։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց. բայց ճեմարանին վերակացուն չթողուց որ մէկը բանտարկուի։

Նաբոլէոն կայսրը Ռուան դնաց երկրագործական հանդիսի մը ներկայ դտնուելու բայց այս առթիւ իր խօսած ճառերը քաղաքական կարեւորութենէ զուրկ են։ Կայսրը յունիսի 12ին ալ Հաւր պիտի երթայ յիշեալ քաղաքը բացուած ծովային արուեստահանդիսի մը ներկայ դտնուելու։

Վենտրիոյ կաթոլիկ կղերն ազատական բարեկարգութեանց դէմ իր հակառակութիւնը կը շարունակէ եւ Հռոմայ դաղափարաց համաձայն չեղող որ եւ է օրէնսդրութեան դէմ կը բողոքէ։ Լինձի եպիսկոպոսը վերին Աւստրիոյ կառավարչին նամակ մը գրած է, որ Վիէննայի մէջ մեծ ազդեցութիւն ըրաւ։ Այս եպիսկոպոսն իրեն սկզբունք բռնելով թէ պէտք է մանաւանդ Աստուծոյ հնազանդիլ քան թէ մարդոց, յայտարարութիւն կընէ թէ ոչ քաղաքային ամուսնութիւնն ընդունելի է, ոչ ալ ազատ դաստիարակութիւնը, այլ եկեղեցւոյ պարտքն է, կըսէ, իւր ձեռքն եղած որ եւ է միջոցներով դէմ կենալ Աստուծոյ օրինաց հակառակ եղող կարգադրութեանց։

Իտալիոյ թագաժառանգ իշխանին ամուսնութեան առթիւ Վիքթոր Իմանուէլի եւ Պապին իրարու փոխադարձ ընծաներ տալուն եւ քաղաքավարական ցոյցեր ընելուն հակառակ, կերեւի որ Հռոմ միշտ Իտալիոյ կողմանէ ունեցած կասկածներէն չարժեալ՝ ինքզինքը պաշտպանելու վիճակի մէջ կը դնէ։ Վիքթոր Իմանուէլի եւ Ս. Պապին իրարու ընծայ ղրկած արձաններն ու մատնիները վայրկեան մը հանդիսատեսաց կարծել տուին թէ երկուքին մէջ հաշտութիւնը հաստատելու վրայ է, բայց իրերը դարձեալ այս դուշակութիւններն ի դերեւ կը հանեն։ Գաղղիական զօրաց Հռոմայ հողին վրայ հաստատուն մնալը եւ պապական կառավարութեան պատրաստութիւնները ցոյց կուտան որ Հռոմայ խնդիրը միեւնոյն անորոշ վիճակին մէջ է։ Հռոմի մէջ Գաղղիոյ կառավարութեան նպաստիւք չինուած բերդերը լմննալու վրայ են, այնպէս որ Հռոմ պիտի կրնայ քիչ ատենէն կանոնաւոր բանակի մը դէմ երկար պաշարման մը տոկալու վիճակի մէջ դտնուիլ։ Միւս կողմանէ պապական զօրաց թիւը կաւելցուի։ Գոր դունդ մ՚ալ կը կազմուի որ ամերիկացի կաթոլիկ կամաւորներէ պիտի բաղկանայ, եւ հրամանատարներն ըստ մեծի մասին հարաւայնոց բանակին մէջ ատենօք զինուորական պաշտօն վարած են։ Միակ զատ բոլոր պապական զօրաց Հ. Ասբոյի հրացան տրուեցաւ, եւ դաղղիացի հրամանատարներ ատենց գործածութեան եղանակը պիտի սովրեցնեն։ Պապնայցի եւ ամերիկացի կաթոլիկ տիկնայք ալ պապական բանակին համար ասղնագործեալ դրօշակներ ղրկեցին, վրան Ս. Աստուածածնայ պատկերը չինուած, եւ այս դրօշակները Թափորով Վատիկանի պալատը տարուեցան։ —Կը կարծուի որ յունիսի 29ին Ս. Պետրոսի տօնին օրը Պիոս Թ. կոնդակ մը պիտի հրատարակէ, որով Տիեզերական ժողովի մը հրաւէր պիտի կարդայ։ Ժողովը 1869ին պիտի բացուի, հրաւիրանաց կոնդակէն տարի մը վերջը։

ՆԵՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ընդդիմական խորհրդարանին մէջ Կիրիտի խնդրոյն վերաբերեալ վերջին դեսպանական թղթակցութեանց ներկայացումը խնդրուած ըլլալով, կառավարութիւնը զանոնք հրատարակեց։ Այսոց մէջ նշանակութեան արժանի է անդղիական դեսպանին կողմանէ մարտ 8ին առ Լորտ Սթանլի ղրկուած հեռաւեալ ծանուցագիրը, որոյ իմաստն արդէն հեռագիրը համառօտիւ ծանուցած էր։

«Այսօր կէս օրուընէ ետեւ Ալի փաշան ինձի այցելութեան եկաւ, եւ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը բնականաբար Կիրիտի դործերն եղան։ Ասորին Կարձրութիւնը դարձեալ կրկնեց որ եթէ կղզւոյն խաղաղութիւնը կատարեալ չէ, պատճառը միայն ապստամբաց դուրսէն օդնութիւն դտնելն է։ Այս մինակ նորին բարձրութիւնը չէ այս կարծեաց վրայ, այլ հոս դտնուող բոլոր դեսպաններն ալ, որոց շատը նոյն կարծիքն յայտնած են իրենց կառավարութեանց։ Ալի փաշային դիտել տուի թէ ցաւալի էր որ իր Կիրիտէն դառնալուն առթիւ քրիստոնեայ ընդհանուր կառավարիչ մ՚անուանելու հոդ չէր տարուած։ Ասի իրեն թէ անցեալ հոկտեմբեր ամսոյ մէջ իմ հոս հասնելէս վերջը Սուլթանն յայտնած էր ինձ թէ այն պաշտօնին համար քրիստոնեայ մ՚անուանելու պատրաստ է, եւ ես ալ այս՝ յայտարարութիւնը բնականաբար թագուհւոյն կառավարութեան հաղորդած էի, որ զայն մեծ գոհութեամբ ընդունած էր։ Ընդդիմ խղճի մտօք ետ կեցած էր Ռ. Դրան սատիպումներ ընելէ, սակայն քանիցս անգամ փափաք յայտնած էր որ Ռ. Դուռն իր խոստումը կատարէ։ Մեծ Լորդ Բրոդը պատասխանեց թէ կատարելապէս խաղաղութիւնը վերահաստատուելէ առաջ զօրաց հրամանատարէն անկախ կերպիւ քաղաքային ընդհանուր կառավարիչ մ՚անուանելն այնչափ յայտնի անպատեհութիւններ ունի, որ առ այժմ անհրաժեշտ համարուած էր բոլոր գործադիր իշխանութիւնը հրամանատարին ձեռքը յանձնել։ Իրօք՝ խնդիրն այս երկու տեսութեամբ նկատելու է։

Քրիստոնեայ ընդհանուր կառավարիչ մ՚անուանելն անշուշտ լաւ տպաւորութիւն պիտի ունենայ Եւրոպայի հասարակաց կարծիքին վրայ։ Սակայն բուն իսկ Կիրիտի մէջ արդիւնքն այնչափ օգտակար չպիտի ըլլայ։ Օսմանեան կառավարութեան որ եւ է զինուորները չեն կրնար հաշտեցընել տակաւին զէնքը վար չդնող ապստամբները, որք իրենց կրկին եւ կրկին անգամ ըրած յայտարարութեանց մէջ կը պնդեն թէ Յունաստանի հետ միանալէ զատ բնաւ ուրիշ բանով մը գոհ չի պիտի ըլլան։ Կարծեմ հիմա չկրնար ժխտուիլ որ Կիրիտցի քրիստոնէից մէկ մասը հաճութեամբ պիտի հնազանդին Օսմանեան տէրութեան, եթէ բունի չարդիլուին ծայրայեղ մասին դլուխներէն, որք աւելի պիտի խրախուսուին քան թէ հաշտուին, երբ տեսնեն որ իշխանութիւնը քաղաքային կառավարչի մը եւ զինուորական հրամանատարի մը մէջ բաժնուած է։ Երբ որ ցաւ յայտնեցի թէ Կիրիտի նոր կանոնադրութիւնը հաստատուած ժամանակ սահմանեալ տուրք մը դրուած չէ՝ հաւաքելու եղանակը ժողովրդեան ձգելով, Ալի փաշան պատասխանեց թէ սահմանեալ տուրք դրութիւնը օսմանեան կայսրութեան մէջ յարմարաւոր կերպիւ չէր կրնար ընդունուիլ. քանզի եթէ Կիրիտի մէջ հաստատուէր, բնականաբար ուրիշ դաւառաց մէջ ալ նոյնք պիտի ըլլար նոյն արտօնութիւնը ձեռք բերելու։ Սակայն Կիրիտի տուրքը խիստ թեթեւ է, եւ չէր կրնար ասոր վրայ կառավարութեան դէմ տրդար դանդատ մ՚ըլլալ։ Կիրիտի նոր կանոնադրութիւնը խմբագրած ատեն Ասորին բարձրութիւնը ջանացեր էր այնպէս ընել զայն՝ որ կիրիտցւոց շնորհուած բարիքը քրիստոնեայ կամ խառն դաւառաց վրայ ալ կարենայ տարածուիլ, քանզի չէր կրնար ընդունուիլ որ ապրստամբութիւն յարուցանողները մանաւոր շնորհ եւ առաւելութիւն մը վայելեն։ Պատասխանեցի թէ թագուհւոյն կառավարութիւնն ուրախ պիտի ըլլայ ուրիշ դաւառաց քրիստոնեայներն ալ գոհ ընելիք որ եւ է կարելի միջոցներ տեսնելով։ բայց Կիրիտի. վիճակն արտաքոյ կարգի միջոցներու պէտք ունէր։

Եգիպտոսի փոխարքային հօրեղբայր Բարձր. Հալիմ փաշան Շ՝ու պրայէն (Գահիրէ) մայիս 22 թուով Եւրոպական տէրութեանց հիւպատոսներուն նամակ մ՚ուղղած է, ուր հետեւեալ դանգատները կընէ։

Անցեալ յունվար 9ին Հալիմ փաշային խորթ մայրը Միւսթաք գաղանը ժառնելով, իւր միակ ժառանդ կը մնար

Ֆալիմ փաշան՝ ըստ օրինաց՝ անմիջապէս իր ժառանգութեան տէր եղաւ, և Ֆանգուցելոյն անշարժ կալուածոց պէտք եղած տնօրէնութիւններն ըրաւ և անոր սպասաւորներն իր ծառայութեան առաւ։ Մինչև ապրիլի 14 ամեն բան կանոնաւոր կերպիւ գնաց։ սակայն երբ իշխանութիւն Ֆալիմ փաշային ժառանգութիւն մնացած արտերուն ցորենի հունձքը քաղելու ժամանակն հասաւ, իւր ագարակի վերատեսուչը Ղարպիէի Միւտիրին կողմանէ կանչուելով մինչև իրիկուն պահուեցաւ առանց իրեն բան մ՚ըսուելու, և իրիկունը հրաման տրուեցաւ որ երթայ և հետևեալ օրը նորէն Միւտիրին ներկայանայ։ Բայց իր տունը դառնալու ժամանակ, մէկը դէմն ելնելով հեռը կռիւ մը հաներ և ոստիկանութեան զինուորները զինքը բռնելով բանտը տարեր, են ուր մինչև հիմայ կը մնայ։

Ֆալիմ փաշան այս իրողութիւնը լսելով ուրիշ տեսուչ մը ղրկեց ագարակը, որ իրեն խմաց տուաւ թէ կառավարութիւնն արգիլեր է աշխատաւորայ որ Ֆալիմ փաշային ագարակը չաշխատին։ ուստի օտարագրի աշխատաւորներ վարձեց, բայց գաւառապետն ասոնք ալ բռնելով բանտարկեցուաւ։ Այսոր վերջ տեսուչը Դահիրէ դառնալով խմացուց թէ կառավարութեան կողմանէ գիտմամբ հարածում մը կայ, ուստի Ֆալիմ փաշան որոշեց հունձքը արտին մէջ ծախել և այնուհետև արտերը վարձու տալ։ Մայիս 16ին իւր գործակատար Բամիզ պէյը ագարակը ղրկեց որպէս զի հունձքը գնողներուն և հոդերն ալ վարձակալներուն՝ յանձնէ։ Բայց գաւառապետը զինուորներով մեկտեղ գործակատարին սենեակը կոխելով տումարները գրաւեր և գանձապետը բանտարկեցուեր էր։ Երբ Բամիզ պէյը կառավարիչն երթալով այս եղելութեանց պատճառը հարցուց, իրեն պատասխան տրուեցաւ թէ Պէյթ-Իւլ-Մալէն այնպէս հրաման եղած էր։

Ֆալիմ փաշան այս դէպքերը պատմելով կը ծանուցանէ թէ իր ծառայից վրայ եղած բռնութիւնները մինչև իր անձին վրայ չհասնելու համար՝ օտարազգիներուն թարգման պաշտպանութեան ներքև կը դնէ ինքզինք, մինչև որ Օդոստ. Սուլթանն իր բարձրը վճիռը տայ այս դատին վրայ։

Եգիպտոսի փոխարքայ Խարձը. Իսմայիլ փաշան հինգշաբթի առաւօտ մայրաքաղաքս հասաւ իւր Մըսր անուն շոգենաւովը, որ չորեքշաբթի օրը Ալէքսիէի հանդիպելով Նորին բարձրութեան ընտանիքն հոն հանած էր Պրուսա երթալու համար։

Այս առաւօտ ալ Խարձը փոխարքան Պրուսա գնաց։

Կայսերական հրամանաւ՝

Սերասքիր Իզզէտ Իզմէր փաշան կայսերական առաջին բանակին հրամանատար անուանեցաւ փոխանակ Ազիզ-Բէյրիմ փաշային, որ Թեսալոնիկ և Եպիրոսի մէջ գտնուող երրորդ բանակին հրամանատար անուանեցաւ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

(ՀԱՎԱՍ)

Փարիզ 5 յունիս

Կայսրը թեթեւ կերպիւ հիւանդացաւ։ Հիմա աղէկ է։

Սբ Ներիբրի մէկ հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ մաս մը զօրք առժամանակեայ կերպիւ Զուլլա պիտի կենան. իսկ մնացեալ զօրքերը մայիս 16ին նաւ պիտի նստին։

Վիէննա 5 յունիս

Նաբոլէոն իշխանն այս իրիկուն Վիէննա հասաւ եւ երկու օր հոս պիտի կենայ։

Պերլին 5 յունիս

Պ. Պիսմարք տկարութիւն ունենալով առ ժամանակ մը գործէ պիտի քաշուի։

Օսմ. քոնսոլիտէ 4 յունիս

Փարիզ 38 05—37 80
Լոնտրա 37 5/8—37 3/4
Օսմ. փոխ. 1865ի 305

ԱԶԳԱՅԻՆ

Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձնաժողովոյ անդամոց եղած հրաւիրանաց համեմատ, երէկ մեր ալ՝ իրեւ նոյն Յանձնաժողովոյ անդամ Ղ. Աղաթիա գացինք, բայց Սէթեան Դեր. Յոհաննէս սրբազանէն զատ և ոչ մէկը ներկայ գտանք, ուստի մինչև ժամը 6ը սպասելով եւ դարձանք։

Մեզի եղած հրաւէրին պատասխանել հասարակային պարտք մ՚էր զոր կատարեցինք։ բայց մեր Մեծ. անդամակցաց շատին չերթալը թերևս ուրիշ պատճառ ունեցած ըլլայ։

Կը լսենք թէ Յանձնաժողովոյ անդամոց մէջ դիտողութիւն ընողներ կան թէ Ս. Պատրիարքը հայոց Յանձնաժողովին նախագահ ըլլալով, և իր հրաժարմանին Յանձնաժողովն ալ գոգրած համարուելով, պէտք է որ նախ իր հրաժարականն եւ առած ըլլայ։ Եսիկա իրօք յանձնաժողովին ուշադրութիւնը դրաւ ելիք առաջին խնդիրն է, բայց երբ անդամներէն մէկը կամ ոմանք առանց այս խնդիրը յանձնաժողովին մէջ յուզելու իրենք իրենց Ս. Պատրիարքին դիտողութիւն յայտնեն, խնդիրը կը մնանաւորի և կարևորութիւնը կը կորուսանէ։ Ուստի պէտք է որ յանձնաժողովը գումարուելով՝ այս խնդրոյն վրայ հաւաքաբար խորհի, որ տնտարակոյս առաւել ազդեցութիւն և թերևս արդիւնք մ՚ալ կրնայ ունենալ։

Մեր արգոյ ընթերցողները գիտեն որ հանրութեան շահուն վերաբերութիւն չունեցող կամ հանրութեան ուշադրութեանն արժանի չեղող մասնաւոր տեղական գործերու մեծ կարևորութիւն չենք ընծայեր։ Այսկարգէն են նաև թաղերու մէջ պատահած մանր մունր վէճերը, որոց ամենն ալ եթէ ուշադրութեան առնուին, լաղրոց բոլոր էջերը գրաւելու բաւական են, վասն զի թէ մայրաքաղաքիս և թէ՝ գաւառաց մէջ գժուարաւ կը գտնուի գեղ կամ թաղ մը որ մանր մունր խնդիրներ, վէճեր, ժգոհութեան կամ անհամաձայնութեան առիթներ չունենայ, որք մեծագոյն մասամբ անձնական կիրքէ և այլ և այլ փոյթ պատճառներէ ծագում կառնուն, և շատ մնդամ ալ կողմնակալ հրատարակութեամբք արծարծուելով կը բորբոքին ու կը մեծնան, վարչութեան միջամտութիւնը կը հրաւիրեն, և ազգին կենսական հոգերուն վրայ նոր զբաղմունք կաւելցնեն։

Այս կարգէն խնդիր մը կամ մնանաւանգ տարաձայնութիւն մ՚ալ այս օրերս Պէշիկթաշի մէջ ծագելով, և լրագիրք ոմանք կամաւ կամ տգիտութեամբ սուտ ու սխալ զրոյցներու արձագանք եղած, գործը կերպարանափոխ ըրած, և որ առաւել ցաւալին է՝ մասնաւոր անհատներու և յատկապէս մեր դէմ ամբաստանութիւններ ըրած ըլլալով, յոչ կամաց կը հարկադրեն մեզ յիշեալ տարաձայնութեան վրայ քանի մը խօսք ընել, և գործն իր բոլոր պարզութեամբ հասարակաց կարծեաց անկողմնակալ և արդար դատաստանին ներկայացնել։

Խնդիրն այս է թէ Պէշիկթաշի առ ժամանակեայ քարոզիչ Դեր. Խորէն Նարպէյ եպիսկոպոսն ասկէց քանի մը շաբաթ առաջ թաղեցւոց ժողովով գիւղն երկսեռ վարժարանին տնօրէն կարգուելէ ետև, քանի մ՚անձինք անոր դէմ հակառակութիւն հանած և մեք ալ որպէս թէ անոնց պարագլուխ եղած ըլլալով, Դեր. Խորէն եպիսկոպոս վերաբերուեր և հրաժարական տուեր է։

Դեր. Խորէն եպիսկոպոսին հրաժարիլն ստոյգ է, բայց իրեն դէմ հակառակութիւն ծագած և մեր ալ այն հակառակութեան պարագլուխ եղած ըլլալուն լուրը բոլորովին սուտ և անիրաւ է։ Այս ըսածնիս լաւ հասատաելու համար գործին մանրամասն պատմութիւնը մեր ընթերցողներուն աչքին առջև դնել հարկ է։ բայց այս անգամ ժամանակ և տեղ չունենալով, բաւական կը համարինք առ այժմ հրատարակել հետևեալ բողոքոյ նամակը, զոր Դեր. Խորէն եպիսկոպոսին յուղարկած ենք։

«Դեր. Սրբազան Հայր.

«Գիւղս երկսեռ վարժարանին տնօրէնութիւնն ասկէց քանի մը շաբաթ առաջ թաղական ընդհանուր ժողովի մը մէջ Ձեզ յանձնուելէ և Ձեր սրբազնութիւնն ալ գոհութեամբ ընդունելէ ետև, այս շաբթու մէկէն՝ մի մէկ Ձեր հրաժարման լուրն ելնելով, գիւղս մէջ այլ և այլ անտեղի տարաձայնութեանց և լաղրոյց ոմանց ալ սուտ ու սխալ հրատարակութեանց առիթ ըլլալէ զատ, նուաստս անուն ալ չարաչար բամբասուելու պատճառ եւ առած է, որպէս թէ Ձեր յանձնառած տնօրէնութեան դէմ հակառակութիւն յարուցած և երկպառակութեան մը պարագլուխ եղած ըլլամ։

Եթէ ժողովի մէջ կարծիք մը, համոզում մը, սկզբունք մը յայտնել յանցանք է, կը խոստովանիմ որ այդ յանցանքը գործողներ եղած են, և մեկն ալ նուաստս է։ Այս ժողովի կանչած են, և հոն բազմաթիւ յարգի, ուսումնական, փորձառու, ազգային իրաւանց և օրինաւորութեան բարեկամ անձանց համակարծիք գտնուած եմ. բայց թէ՝ անոնց և թէ՝ նուաստիս ըրածը պարզապէս սկզբունք և կարծիք յայտնելէ աւելի բան մ՚եղած չէ. ոչ ընդդիմութիւն, ոչ հակառակութիւն ընող, ոչ ալ ընելու դիտաւորութիւն ունեցող դատուած է, և այսպիսի դիտաւորութիւն մը չունենալիս ալ կը կրկին կրկին յայտնած ըլլալէ զատ, թաղեցւոց մեծ մասին ընդունածը մեզ համար ալ յարգելի ըլլալը ծանուցած ենք անցեալ հինգշաբթի երիկուն Սուլուխանեան Մեծ. Նիկողոս ագային տունը գումարուած մասնաւոր ժողովի մը մէջ, ուր ներկայ էին Աշնանեան Մեծ. Պօղոս և Մադսուտեան Մեծ. Յարութիւն էֆէնտիներն ալ, որոց խնդրանքը այն գումարումն եղած էր։

Ձեր սրբազնութիւնը գիտէ անշուշտ, որ վարժարանի տնօրէնութեան խնդիրը թաղեցւոց ընդհանուր ժողովին ներկայանալէ առաջ՝ նախապատրաստական բայց ոչ պաշտօնական գումարման մը մէջ յուզուած էր։ Թէ՝ այն գումարման և թէ՝ յետոյ ընդհանուր ժողովին մէջ խումբ մը յարգի անձանց կարծիքն էր գիւղս երկսեռ վարժարանին տնօրէնութիւնը թաղեցւոյմէ ընտրուած օրինաւոր հոգաբարձութեան մը յանձել ընդ նախագահութեամբ Ձեր սրբազնութեան. այն կարծիքը նաև Ձեր սրբազնութեան համոզումն էր, ինչպէս որ թաղական ընդհանուր ժողովին մէջ ալ բացորոշապէս յայտնեցիք, անկախ կամ միապետական տնօրէնութեան առաջարկութիւններուն դէմ հոգաբարձութիւն մը կազմել առաջարկելով, քուէի դնել տալով և դուք ալ նոյնին քուէ տալով։ Ինչուշտ Սրբազան հայր, Ձեր այն առաջարկութիւնը Ձեր համոզման արդիւնքն էր՝ իրրև ամենէն լաւագոյն, օգտակար, օրինաւոր, և ազգային իրաւանց սկզբանց և կանոնաց համաձայն, զոր ես և տասնի չափ անձինք ալ այնպէս հաւատալով՝ անկասկած և անկեղծարար ընդունեցինք և մեք ալ ձեզ հետ նոյնին քուէ տուինք։ Բայց մեծագոյն մասս մը՝ Ձեր առաջարկութիւնները չընդունելով՝ անկախ և բացարձակ տնօրէն մ՚ընտրելու առաջարկութեան քուէ տուին, և ըստ այնմ Ձեր սրբազնութիւնն ընտրեցին։ դուք ալ Ձեր համոզումը լքանելով՝ մեկէն այն որոշումն ընդունեցիք։

Ահա՛ասոնց թէ Ձեր սրբազնութիւնը քանի մ՚օր եղբ այս խնդրոյն վրայ մասնաւոր բանակցութեան մը մէջ բացորոշապէս յայտարարութիւն ըրեր էք թէ անկախ տնօրէնութենէ զատ ուրիշ բան չէք ընդունիր ընտ, և այս ալ ոչ թէ թաղեցւոց մէկ մասին այսպէս որոշելուն համար, այլ թէ Ձեր հաստատ համոզումն է և այն և այն։ բայց այս բանը դժուարահաւատալի կը թուի մեզ։ վասն զի այն տանն թաղեցւոց ընդհանուր ժողովին մէջ Ձեր ըրած առաջարկութիւնը, կը ցաւիմ ըսել, կեղծիքի կամ մանաւանդ ընդհանուր ժողովը ծաղրելու կերպարանք առած կըլլայ, զոր չենք կրնար երբէք յուսալ Ձեր սրբազնութեան խոհականութենէն, թէ և Ձեր նոյն առաջարկութեան հակառակ եղած որոշումը գոհութեամբ ընդունեցիք։

Արդէն ըսի, Սրբազան հայր, թէ Ձեր առաջարկած հոգաբարձութեան սկզբունքն ինձ հետ ընդունողները՝ գիւղս մէջ գտնուած յարգի, ուսումնական, փորձառու և ազգային իրաւանց և օրինաւորութեան բարեկամ դասէն, և մեծ մասն ալ ընդհանուր ազգին իսկ յարգն ու համարումը վայելող անձինք են։ Ահաւասիկ իրենց անունները։

Մ. Մանուկ էֆէնտի Մանուկեան
Նիկողոս աղա Սուլուխանեան
Ենգրանիկ պէյ Կրճիկեան
Միքայէլ աղա Յակոբեան
Պետրոս աղա Մերասէտեան
Մ. Գրիգոր աղա Գարակէօզեան
Գրիգոր աղա Մակոգեան
Յոհաննէս աղա Յակոբեան
Կարապետ աղա Գարակէօզեան
Յոհաննէս էֆէնտի Խորասանճեան
Յակոբ աղա Յ. Հովհաննէսեան
Յոհաննէս աղա Կիւմիւշեան։

Թերևս ուրիշներ ալ կան՝ զորս չեմ յիշեր։ Նուաստս ալ այս յարգի անձանց համակարծիք գտնուած եմ։ բայց ամենքս ալ՝ ինչպէս վերն ըսի՝ պարզապէս կարծիք կամ համոզումմ մը յայտնած ենք՝ առանց երբեր հարցուցեր է մեզ։ իսկ թաղեցւոց ըրած որոշմանը ոչ ընդդիմացած ենք, ոչ հակառակած, ոչ ալ հակառակելու դիտաւորութիւն ունեցած ենք։ ընդհակառակն՝ անցեալ հինգշաբթի իրիկուն Սուլուխանեան Մեծ. Նիկողոս ագային տունը եղած գումարման մէջ՝ ուր վերոյիշեալ յարգի անձանց մեծ մասը ներկայ էին, միաձայն յայտարարութիւն ըրած ենք թէ չենք ընդունիր բնաւ որ զմեզ հակառակող համարին թաղեցւոց ըրած որոշմանը, այլ պատրաստ ենք նաև մեզնէ խնդրուած նպաստն ալ ըստ կարեաց նուիրել։ բայց գործ կամ պաշտօն չենք կրնար երբէք յանձն առնուլ, ինչպէս որ նուաստս կանխաւ ալ քանիցս անգամ Ձեր սրբազնութեան յայտնած եմ մասնաւոր խօսակցութեանց մէջ՝ իմ զբաղմանցս ծանրութենէն պարտաւորեալ։

Այս պարագայներէն յայտնի կը տեսնուի, Սրբազան Հայր, թէ որչափ անիրաւ են թէ՝ նուաստս և թէ՝ վերոյիշեալ յարգի անձանց վրայ պըրատած և հրատարակուած տարաձայն և թշնամանալիր զրոյցները, որք երբեք չորս օրէ՝ի վեր գիւղս մէջ տարածուելու հանուած և առ Ձերդ Սրբազնութիւն ուղղեալ հանրագրի մը մէջ ալ տպուած են գժբաղդաբար։

Եւ որովհետև այս ամենուն պատճառը Ձեր սրբազնութեան տեսակցակալ հրաժարականն եղած է՝ հարկաւ և

բնականաբար ես ալ կը պարտաւորիմ առ Ձեզ դիմել, որպէս զի արդարութիւնն ու ճշմարտութիւնը յայտնելով, և Ձեր հրաժարման բուն պատճառն ինչ որ է՝ ծանուցանելով՝ մեր անունը տարապարտ բամբասանքէ ազատելու շնորհ ընէք։

Ձեր սրբազնութիւնը՝ իրրև կարծեաց ազատութեան նուիրական սկզբունքը յարգող՝ անշուշտ չէք հաճիր որ օրինաւորապէս յայտնուած անմեղ համոզման մը համար չարաչար բամբասուինք իբրև թշնամի ազգիս, իրրև հակառակութիւն զրդռող, իրրև երկպառակութեան պարագլուխ, և այլն և այլն։

Ձեր կրթութիւնը չներեր անշուշտ պահանջել մեզմէ, որ անպատճառ մեր կարծիքը, մեր համոզումը, մեր սկզբունքը լքանենք, և չլքանելնուս համար ալ անիրաւ բամբասանաց և չարախօսութեանց զոհ ըլլանք։

Ձեր Սրբազան ասոյիճանն ու բարձրը պաշտօնը՝ խաղաղութեան, արդարութեան և ճշմարտութեան պաշտպան կենալ ըլլալով, անտարակոյս եմք թէ չէք ներեր բնաւ որ չարամտութեամբ հնարուած և անմեղ ու միամիտ ժողովրդեան մէջ տարածուած սուտ, անիրաւ, և ազգային ամենափափուկ զգացմանց վիրաւորիչ ամբաստանութեանց ներքև գիւղիս քահանայական դասն ամենէն առաջ ստորագրութիւն դնէ, ինչպէս որ դժբաղդաբար կը տեսնուի վերոյիշեալ հանրագրին մէջ, որուն նպատակը՝ Ձեր սրբազնութիւնը գիւղիս երկսեռ վարժարանին բացարձակ անօրէն խնդրել ըլլալով՝ իրրև ժողովրդական կամք կը յարգենք, բայց մէջը մեր դէմ եղած թշնամանալիր և զրպարտական անկարգութիւնները չենք ընդունիր, և վստահ ենք որ Ձեր սրբազնութիւնն ալ չընդունելով՝ անոնց ուղղութեանն ու դարմանին հոգ կը տանիք արդարասիրաբար։

Խնդիրը Ձեր վրայ, և Ձեր հրաժարականին վրայ ըլլալով, Սրբազան Հայր, Ձեզ կը պատկանի նաև այս անտեղութեանց դարման տանելու և ոխակալ կարծիքներն ուղղելու հոգը։

Հայու ակնկալութեամբ մնամ Ցաւ։

Սրբազնութեան Ձերում
ամենախոնարհ ծառայ
Կ. Ս. Իսթիֆեան

Մուշէն և Կարնէն այսօր թէ՛ մեզ և թէ՛ առ ազգային Պատրիարքարանը հասած նամակներ ծանրակշիռ եղերութիւններ կը ծանուցանեն։

Մուշի Վարդոյ վիճակին Սալքան անուն գիւղին մէջ հին դարերու վայրենութեան արժանի սրբապիծ բռնութիւն մը պատահած է մեր խեղճ ազգայնոց վրայ։ Քիւրտերը Ս. Աստուածածնի օրը Սալքան գեղին եկեղեցին կը մտնեն, և երբ պատարագամատոյց քահանայն ժողովրդեան դառնալով «Ի Սուրբ պատուական մարմնոյ և յարենէ» կըսէր, վրան յարձակելով Ս. Նշխարքը սկիհին մէջէն բռնութեամբ քաշելով կառնուն կը տանին, որով ժողովուրդը հոգեվարքի մէջ կը մնայ։ Քիւրտերն այս անօրէնութիւնը բաւական չհամարելով, Ս. Խորհրդին նշխարհքը չան մը վրէն կախելով գիւղին մէջ պատուգեր են։ Այս բարբարոսական բռնութեան դէմ վիճակայինք չկրնալով արդար հատուցում՝ ընդունիլ, բազմակնիք մահսէրներ շինելով զրկեր են Ի Կարին. ուրիշ ալ ազգային Պատրիարքարանն եկեր է։

Կը յուսանք որ Ազգային վարչութիւնն անմիջապէս պէտք եղած ջանքն ընելով՝ այս անլուր բռնաբարութեան հեղինակներն իրենց արժանի պատիժը կը կրեն։

Փունջ լրագրին իր 155 թուոյն մէջ

Աբրակիրի բողոքականաց կողմանէ իրեն դէմ վարուած դատին նկարագիրն ընելով, բոլորովին խնդրէն դուրս իրողութիւն մ'ալ կը յիշէ, չեմք գիտեր ի՛նչ նպատակաւ, կամ ի՛նչ պատճառաւ։ բայց իր գրածները սուտ և սխալ ըլլալուն համար, անշուշտ շարժառիթն ալ չարամտութիւնէ զատ ուրիշ բան չկրնար ըլլալ։

Փունջը, բացէ՛ ի բաց կը ասէ ըսելով թէ Աբրակիրի Տ. Միքայէլ քահանայն ծնողաց հաւանութեամբ պատկած, Պառնասեանի քոյրը, և թէ «Պառնասեանի ազնուագոյն մայրն ու քոյրը, «ինչպէս նաև փեսային ծնողքն այս ա«մուսնութեան համար իրենց հաճուա«թիւնը տուեր են, որով ինչպէս յայտ«նի է՝ պատկադիր հայրն ապօրինաւոր «գործ մ'ըրած չըլլար։ Եթէ ըրած ըլ«լայ՝ Պառնասեանը, որ ըստ ամենայնի «կարող է ապօրինաւորութեան մը յաղ«թանակել, իւր հօրը հետ կը բողո«քէր» և թէ «հետեւապէս Աստուծի «մէջ հրատարակուած նամակին հեղի«նակը զրպարտած է անմեղ եկեղե«ցական մը և այլն։»

Ձեզինք ուզած մինչև հիմա անձնական դատի մը վրայ խօսիլ, զոր ձեռընհաս իշխանութեան կիրնար վճռել, ուր բողոք բարձուած էր։ Միքայէլ անարժան քահանային ըրած անիրաւութիւնն արդէն բոլոր լսողներուն զայրոյթ և նողկանք պատճառած էր։ բայց քանի որ Փունջ՝ չգիտցուիր ինչ ձախող նպատակաւ ասոյարեզ կը կարդայ, հարկ կը համարինք այս գործին ստոյգ եղելութիւնը պարզել։ Մեղքը Փունջին վիզը։

Փունջին ստութիւնն յայտնի կերևի, նախ՝ աւաղակ մը զրկուելով օրիորդը բռնի տունէն կորզուելու և հինգշաբթի իրիկուն մը պակը կատարուելու իրողութենէն, որուն համար աղջկան հայրն ու եղբայրն արդէն ազգային վարչութեան բողոքած են։ Բայց ահաւասիկ յիշեալ անարժան քահանային յանցանքը հաստատող գլխաւոր ապացոյցներն ալ։

Աբրակիրի թաղական խորհրդին կողմանէ առ Ս. Պատրիարքն ուղղեալ նամակին պատճէնը։

Աբրակիր 26 ապրիլ 1868

«Ամենապատիւ Ս. Տէր։

«1868 մարտի 30 թուականի մեծապատուութիւն թաղական խորհրդոյ անդամոց ուղղեալ նամակաւ ձեր, որ քաղաքիս Պառնասեան անուն պատուաւոր ընտանեաց մէջէն օրիորդի մը քաղաքիս Տ. Միքայէլ քահանան իր ազգականներէն մէկուն հետ նշանել ուզելով, վատամտաբար Ծոցիկեանի միջոցաւ խաբէութեամբ եւ բռնութեամբ իր դիտաւորութիւնը կատարած է։ Ցեռոյ, օրիորդին եւ անոր մօրը կողմանէ չենծու նամակ մը գրել տալով Պոլիս զրկեր է։ Ուստի թէ պակի եղելութեան եւ թէ Պոլիս խաբուած նամակները խարդախութեան գործ ըլլալը հարցուցած էք։ Նամակիդ կարդալուս, ճշմարտութեամբ եղեալն առ ձեզ յայտնել կը փութանք։ Նախ՝ պակի եղելութիւնն որ վատամտաբար Ծոցիկի կինն Պառնասեանենց ընտանիքին քով գնալով, որ աղջիկն առաջ յիշեալ երիտասարդին նշանուած է եղեր, եւ յետոյ տալ չեն ուզեր, կը համոզէ յիշեալ երիտասարդին տալ։ եւ երբ չեն հաճեր, պարագային յարմար խաբէութիւններ ի գործ դնելով, որ Ծոցիկի եւ իր կնոջ քով միշտ պատրաստ են, ճիշ կը բառնայ կինը թէ գանահարեցիք զիս եւ թանկագին վզանոց գոհարեղէնս յափըշտակեցիք։ Ծոցիկին ալ դուրսը կ'ոստոստէ եւ դատարան դիմելու սպառնալիքներ կընէ։ թէ եւ քաղաքիս մէջ սովորութիւն է որ պակէն առաջ աղջկան տան քահանան հարսնիքը կօրհնէ։ ու անկէ վերջ եկեղեցւոյ մէջ պակը կը կատարէ։ բայց ասոնց տան քահանան (որ է Տ. Միքայէլը) հարսնիքը օրհնէք չէ կատարեր։ Աղջիկն առանկ սպառնալիքով դուրս հանած եւ հինգշաբթի դիշեր յիշեալ Տ. Միքայէլը պակած է։ Եւ յիշեալ գրին եղելութիւնը, որոյ ստորագրեալ կղերքս ստորագրած էինք։ Տ. Միքայէլ քահանան, թէ աղջկան եւ թէ մօրը հաճութեամբ այս պակը եղած ըլլալուն գիր մը չենք տուած բերած էր, իրեն խոստմանութեամբ մեզ ալ ստորագրել խնդրեց։ Մեք եւս քահանայական սուրբ պաշտօնին մէջ ստախօսութիւն չվայելելուն վատանացեալ եւ բանին իւր հաւատալով ստորագրեցինք։ Եւ մէկ օր վերջը չենծու ըլլալը լսելնուս, քաղաքիս երեւելիներուն առաջ սիտարիս խոստովանելով, բողոքեցինք յիշեալ քահանային եւ գրերնիս յետս կոչեցինք։ Նոյն օրը Պոլիս զրկած ըլլալը յայտնելով յիշեալ յարդելեաց առջեւ, որ տեղը որդին կարապետին զոկած է, նոյն ժամանակ հեռագրով առանց մէկի ըսելու ետ պիտի ուղէր, մեղի յանձնելու։ Դժբաղդաբար մինչեւ ցարդ չյանձնեց։ եւ այս մասին ալ սխալած ենք, նոյնպէս եղելութիւնը Սրբազնութեանդ յայտնեցինք։

(Ստորագրութիւնք)

Կ-ղոդեր Մէրոէ Սարգիս Մարդիրոս
+հանայ +հանայ +հանայ Ա-ոգ +հանայ

Այս վաւերական գրերէն կը հաստատուի որ Աբրակիրի Միքայէլ քահանայն՝ նախ յանցաւոր է վատահամբաւ մէկու մը հետ միաբանելով և զայն ու անոր կինը պատուաւոր ընտանիքի մը տունը զրկելով աղջիկը բռնի և «խարէահնար մեքենայիւ» ուղղել տալուն համար։ երկրորդ յանցաւոր է՝ առանց ծնողաց հաւանութեան օրիորդը դաւադրութեամբ տունէն դուրս հանել տալով հինգշաբթի իրիկուն մը բռնի պակ կատարելուն համար։ երրորդ յանցաւոր է՝ պակը կատարելէ ետեւ, որպէս թէ հաճութեամբ եղած ըլլար, աղջկան և մօրը կողմէն շինծու գրեր գրելուն և խաբէութեամբ ու ստախօսութեամբ չորս քահանայից ալ ստորագրել տալուն և ի հարկին զինքն արդարացընելու նպատակաւ Ս. Գօշիս իր Պարապետ անուն որդւոյն զրկելուն համար։ չորրորդ յանցաւոր է՝ շինծու գիրը ետ բերել տալու խոստում ընելուն և չիտարելուն համար։ հինգերորդ յանցաւոր է պատուաւոր ընտանիք մը թշնամանելուն, բոլոր մարդկութեան օրէնքը ոտքի տակ առնելէ զատ իր քահանայական կարգն ալ պղծելով բռնաբարութեան, ստախօսութեան և անիրաւ ու խարդախ վարուց մէջ գըտնուելուն համար։ Մեն քաղաքակիրթ ազգաց օրէնք այսպիսի յանցաւորներն անպատիժ չեն թողուր։ ուստի տարակոյս չունինք որ Ծոցիկն ու Միքայէլ քահանայն ալ իրենց պատիժը պիտի առնուն։

Գանք հիմա Փունջին ալ քանի մը խօսք ասելու։

Մինչև հիմա այս լրագիրը քիչ խոյտառակութիւններ չիրեց՝ ապակի և անպիտան դատերու վատաբան կանգնելուն համար, խոյտառակութիւններ՝ որք տակաւին դինքը զգաստացուցած չեն երևիր, և որով գրեթէ այսօրուան օրս Փունջ անունն ողջամիտ հասարակութեան ծանակ և հայ լրագրութեան նախատինք եղած է։

Ձենք գիտեր թէ յիշեալ անպիտան թերթն այսչափ ապացոյցներէ ետև պիտի յանդգնի՝ տակաւին Տ. Միքայէլին վատաբան կանգնելու, կամ իր նամակագիր ուրթը տխմար արաբկիրցիները ներբողելու։ Փունջ՝ «պատուարժան» կանուանէ այն պարոնները։ բայց չգիտէր արդեօք որ «պատուարժան» կոչած նամակագրերուն մէջ (որոց ստորագրութիւնները Փունջի խմբագիր Պ. Ամբարձում Աղաճանեան ինք օրինակել տուած է մեզ ասկէ քանի մ'ամիս առաջ, և որուն համար հրատարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք) կան ոմանք որ պարզապէս միւսներուն քով կամ ծառայ և կամ գործակատար են, կան որ իրենց պարտքը կը ժխտեն, և կան ալ որ անանկանալէ և Ներսայի չենք գիտեր օ՛ր փողոցն ամիսներով պահուելէ և Կալկաթայէն ու Ինդկաստանի չենք գիտեր օ՛ր քաղքէն երևակայական նամակներ գրելէ ետև, ոսոխականութեան ձեռօք բռնուեր են։ Արդարև չենք կրնար Փունջը չշնորհաւորել այնպիսի «պատուարժան» ընկերութեան մը մէջ գտնուելուն համար։ յորմէ գիւրաւ կրնայ մակարերուիլ իր խելքին կշռուն ու արժէքն ալ։

Կը ցաւինք միայն որ Փունջն իր պաշտպանած մարդոց առաւել ևս խայտառակութեան և հասարակաց կարծիքին կողմանէ իր երեսը քսուած այնչափ մուրերուն վրայ՝ նորերն ալ կաւելցընէ։ Սակայն որ ոչ ինքը, ոչ ալ իր նամակագիր պարոնները չեն գիտեր թէ ի՛նչ է ընտանեկան կամ անհատական պատիւը։ քանզի ընտանիքի մը պատիւն անեղծարար ոտքի տակ առնողներու քահանայ մ'արդարացնելու ելնելը՝ պատուոյ զգացումէ բոլորովին զուրկ ըլլալու ապացոյց է։ Բայց անոնք որ պատիւը նուիրական կը համարին, ամեն անոնք որ պատուոյ զգացում կը կրեն, կը դատապարտեն և պիտի դատապարտեն մեզի հետ Տ. Միքայէլը, և անոր փաստաբան Փունջի խմբագիրը։

Այս շաբթու մայրաքաղաքիս ութ գլխաւոր թաղերու խորհրդոց ատենապետները Պատրիարքարան հրաւիրելով՝ Հիւանդանոցի համար մէկ մէկ ամսական նպաստ նուիրելու առաջարկութիւն եղաւ։ Ցաւալի թէ ոմանք յանձն առեր են, ոմանք ալ կարողութիւն չունենալնին յայտներ են։

Արեքշաբթի օրը Օրթագեղ Փիշմիշեան մեծապատիւ Գրիգոր ազգային յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ հանդիսիւ։

Հանգուցեալը 70 տարեկան էր, և թէպէտ ազգային գործոց մէջ անուն հանած չէր, բայց իր հեզահամբոյր բնաւորութեամբն և աղքատասիրութեամբ ամենուն սէրն ու հարգութիւնը գրաւած էր։

Արմինը մեծ հանդիսիւ Օրթագեղէն Խսկիւտար տարուելովիր նախնեաց հանգստարանն ամփոփուեցաւ։

ՅԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Սահմանադրութեան ութերորդ տարեդարձի հանդէսը շքեղութեամբ կատարելու նախանձը այս անգամ զգեց սիրած է Շիրքէթի Խայրիէյի 17 թիւ շրջենաւը վարձելի հանգստութիւն Հանդիսականաց, և նոյն օրը ընտիր նուագախումբ մը պատրաստուած է փոփոխակի նուագելու համար թէ շրջենաւին մէջ և թէ Պէյքօզ ղբօսավայրը։

Շրջենաւը յառաջիկայ կիւրակէ մայիս 26 առաւօտեան ճիշտ ժամը 9½ին պիտի մեկնի Սամաթիայէն Էնէնի գափու, կամուրջ, Պէշիկթաշ, Գուզկունճուք, Օրթագիւղ, Գուրուչէշմէ, Ռումելի Հիսար հանդիպելէն վերջ ուղղակի Պէյքօզ պիտի երթայ, ուր կէց Հանդիսականները նուագածուց առաջնորդութեամբ Ս. Էջմիածնի պիտի տարուին ըստ սովորութեան։ Հանդիսականք դարձեալ նուագարաններով պիտի առաջնորդուին 'ի Հիւնքեար իսկէլէսի։

Երեկոյեան ժամը 10ին շրջենաւը պիտի մեկնի և վերոյիշեալ նաւամատոյցները հանդիպելէն վերջ Սամաթիա պիտի վերադառնայ։ Ընտանեաց հանգստութեան համար շրջենաւին մէջ յատուկ տեղ մը պատրաստուած է։

Վերոյիշեալ 17 թիւ շրջենաւը, հանդստութեան, ընդարձակութեան և արագընթացութեան կողմանէ Պօլսոյ ծովերուն մէջ երթևեկութիւն ընող շրջենաւներուն ամենէն ընտիր ու ծանօթն է։

Շրջենաւի տոմսակաց գինն է կէս արծաթ մէճիտիյէ։ ազգայոց համար կէս տոմսակ կընայ տրուիլ։

Տոմսակները կը ծախուին հետեւեալ տեղերը։ Շուկայ՝ Թիւրքճիներուն մէջ Բերուքէր պարոն Գէորգին խանութը Սախա-Ջէշմէսին՝ Գալֆեանի գրատունը, Էնէնիգարու՝ Սանտրդ-Պուրնի հանի Գրիգորին սրճարանը, Սամաթիա Հայկական ընկերութեան սրճարանը, Օրթագիւղ Բէլուքէր պարոն Մանուկին խանութը, և կիրակի առաւօտ շրջենաւին բոլոր հանդիպած տեղերը։

Այս շրջենաւի տոմսակները՝ նոյն շրջենաւին 17 թուովը տպուած են։

Ստեփան Պասմաճեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
Վ. ԷՐԹԷՐ
ՀԵՂԻՆԱԿ։—ԿԷՕԹԷ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Պ. Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէտէեան Զմիւռնիոյ

Մեր աշխարհիկ գրականութիւնը նոր գոհար մը ևս կստանայ այս ընտիր ու գողտրիկ վէպին թարգմանութեամբը։ Գերմանացի ականաւոր բանաստեղծին այս աշխատասիրութեան գործը՝ որ գրեթէ ամեն բարեկիրթ ազգերու լեզուաւ թարգմանուած է, սրտի ու մտքի նոր սնունդ մը կրնայ ընծայել մեր հայ երիտասարդութեան։ Սէրն է անոր նիւթը, սակայն քանի՛ քնքուշ՝ ընտանի և սրտաշարժ զգացումներով գարդարուն։ սէրն է անոր նիւթը, սակայն ճշմարտութեան՝ առաքինութեան հովը ամեն տողին մէջ կը բուրէ։ Այս վէպը նոր հրատարակ մը սառցած է։ նամակի ձևով գրուած ըլլալուն։ և ամեն մէկ նամակը թշուառ սիրոյ այլ. և այլ պարագաները կը նկարագրէ. այս տեղ բառ մը, այն տեղ կէտ մը, անդին հառաչ մը կը նշանակէ հեղինակը։ բայց այն բառին՝ կէտին և հառաչին մէջ շատ անգամ ապրում և խորհրդաւոր նշանակութիւն մը կայ։ Գրչոյն սիրտ մը իր սիրային պատմութիւնը կընայ գտնել անոր մէջ և չկրնար ձեռքէ ձգել այս վէպը։

Թարգմանչին անունը բաւական է ապացուցանելու թարգմանութեան ընտրութիւնը։ Ոճը պարզ է, ընտանի և բնական։ Թէ՛ ուսեալը և թէ անուսեալ ախորժանք պիտի կարդայ այս վէպը և օգուտ պիտի քաղէ անկէ։

Կը ծախուի բոլոր հայ գրավաճառաց քով։ գին 10 ղուրուշ։

ԿՈՄՍ
ՄՕՆԹԷ—ԿՐԻՍԹՈՅ

Վեց հատորի բաժնուած

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Պ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէտէեան Զմիւռնիոյ

Կը ծախուի բոլոր հայ գրավաճառաց քով։ 90 ղուրուշ։

Վ. ԻԿԹՕՐ ՀԻՒԿՈՅԻ
ԹՇՈՒԱՌՆԵՐը
ԼԷ ՄԻԶԷՐԱՊԼԸ

Տասն հատորի բաժնուած

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ Պ. ԳՐ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Տպագրութիւն Տէտէեան Զմիւռնիոյ

Պայմանք բաժանորդագրութեան

Հրատարակելու սկսելէ ետքը կանխիկ 150 ղուրուշ։

Ամբողջ գործը հրատարակուելէ ետքը 180 ղուրուշ։

Կը փութամ խմացընել Միզերապլը վիպասանութեան բոլոր արդոյ բաժանորդաց, որ այս աքանչելի գործին առաջին հատորին տպագրութիւնը լրացած է։ Սակայն չուզելով ուշացութիւն պատճառել այն արդոյ բաժանորդաց՝ որոնք այս վիպասանութեան տպագրութիւնն սկսելէս առաջ բարեհաճած են բաժանորդ գրուիլ, բայց տակաւին իրենց բաժանորդագրութիւնը վճարած չեն, ներողութիւն կը խնդրենք վճարող բաժանորդներէն եթէ սոսկալի ենք քիչ մը ժամանակ անոր հրատարակութիւնը ուշացընել, որպէս զի միւս բաժանորդները չպարտաւորին 125 դահեկանի տեղ 150 դահեկան վճարել ըստ մեր պայմանաց։

Կը վստահացընեմ արդոյ բաժանորդները որ Միզերապլը տպագրութիւնը անընդհատ յառաջացընելով՝ երկրորդ հատորն ալ քիչ ժամանակէն պիտի լրացընենք։

Այս առթիւ կը փութամ հաղորդել ընթերցասէր ազգայնոց որ ձեռնարկած ենք նաև Լոժէն—Սիւ գաղղիացի հռչակաւոր հեղինակին Գաղնիք Փարիզու (Միսթէր տը Փարի) անուն ընդարձակ և սքանչելի վիպասանութեան տպագրութեան։ Այս գործին թարգմանութիւնը ևս յանձնած եմք Պ. Մատթէոս Մամուրեանին, որուն տաղանդն ու գաղղիերէն և հայերէն լեզուաց մէջ ունեցած հմտութիւնը ծանօթ է ամենուն։

Փարիզու Գաղտնեաց բաժանորդագրութեան պայմաններն ուրիշ առթիւ կը հրատարակենք։

Ցարութիւն Տէտէեան

ՅՈՎՀԱՆԵՍ ՏԷՐՊ
ԿԱՄ
ՕՌԼԷԱՆԻ ՕՐԻՈՐԴԸ

ՎԻՊԱՍԱՆԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՇԻԼԼԷՐԻ

Թարգմանեաց արդոյ Կարապետ աղա Կ. Ղազարոսեան

Գերմանացի մեծանուն Շիլլէր բանաստեղծին ամենէն ընտիր հեղինակութիւններէն մէկն է, որ նիւթոյն իրական վսեմութեան հետ՝ հայ թարգմանութեան գեղեցկութիւնն ալ 'ի մի բերելով՝ ամեն գրասէր ազգայնոց ընթերցանութեան արժանի գործ մ'եղած է։

Կը ծախուի ամեն հայ գրավաճառաց քով, և Բէրա Պ. Ս. Վայսի գրատունը, Մեծ փողոց թիւ 323։ Գին 7 ղուրուշ։

ՆՈՐ
ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ՕԼԼԷՆՏՕՐՖԻ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Վեց ամսուան մէջ Գաղղիերէն կարդալ գրել եւ խօսել սորվելու համար

ՓՈԽԵՑ Ի ՀԱՅ

ԹՈՎՄԱՍ ԹԷՐԶԵԱՆ

Բոլոր Եւրոպայի վարժարանաց մէջ ընդունուած այս նոր և դիւրին ոճով քերականութեան Հայերէն լեզուի վերածումը կարեւոր օժանդակութիւն մ'է Գաղղիերէն լեզուի ուսմանը փափաքող հայ պատանեաց, և հեռաւոր նաեւ մեծ ծառայութիւն մը ազգային վարժարանաց։

Կը ծախուի Պ. Ռ. Թիւրքճեանի տպարանը 'ի Ֆինճանճըար եօգուշու թիւ 19, և Հայ գրավաճառաց խանութները։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Մայիսի ձէնապ շահանէ իշխուն էլ պիսէ հանէ յի ամիրէտ հայթ վէ իմալ իթիարիմէքտէ պուլունան մէլպուսաթի ասկէրի յէնին իւճրէթի հայթիյէ վէ իմալ էյսի պու քէրրէ Տարի Շուրայի ասկէրիտէ միւնաքասա օլունճաղընանէն պէ յան օլունճաք շուրութ վէ ուսուլի վէճհիլէ թահիւտ իտէճէք օլանլէրին իչպու մայիս բումինին իկիրմի ասոսքուղունճուէչարշամպա կիւնիւ Տարի Շուրայի մէղլիսէ կէլմէլէրի։

1284 մայիս 22

Յառաջիկայ կիրակի օրը, մայիս 26, Շիրքէթի Խայրիէի շրջենաւներէն մէկը յատկապէս առաւօտեան ժամ 1ին կամուրջէն պիտի ելնէ, և Պէշիկթաշ, Գուզկունճուք, Օրթագեղ, Գուրուչէշմէ, Վանիքէոյ և Ռումելի Հիսար հանդիպելով Պէյքօզ պիտի երթայ։ Իրիկուան ալ ժամը 10ին Պէյքօզէն պիտի ելնէ, և վերոյիշեալ նաւամատոյցները հանդիպելով կամուրջը պիտի դառնայ։

Լրագիրս զատ թիւերով ալ կը ծախուի առ այժմ հետեւեալ տեղերը։

1. Զինկլի խանը՝ թիւ 6, լրագրոյս գրասենեանը։

2. Մահմուտ փաշայի գլուխը գրավաճառ Պ. Մ. Գէորգի խանութը։

3. Մէրճանը. Յ. Մարդարեանի գրատունը։

4. Զաքմագճըլար Եօգուշու Պ. Յ. Գալֆեանի գրատունը։

5. Տիվան եօլու ծխավաճառ Տէմիրդարուլեան Սարգիս աղայի խանութը

6. Կամուրջին գլուխը Իսրթխապի դիմացի տրճարանը։

7. Բէրա, Մեծ փողոց, թիւ 187 ծխավաճառ Կիւլէրեան Ստեփան աղայի խանութը։

8. Բէրա Թարլապաշի ճատտէսի 67 թիւ ծխավաճառ Էկնոյի Պ. Տաքէսէն խանութը։

9. Պէշիկթաշ ծխավաճառ Պեռրոս աղային խանութը։

Գին Շաբաթաթերթին 60 փարա
» Օրաթերթին 20 »

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՅ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 55 ՄԱՅԻՍ	Հինգշաբ. 23	Ուրբաթ 24
	Ղուրուշ	Ղուրուշ
Օսմանեան լիրա Մէջ	104	104
Ռուսնոց արծաթ		
Եսհամը ուժուտիէ	40 18	40 10

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 25 ՄԱՅԻՍ

ԱՐՄՏԻՐ

Յորեն Թայղան կարծր	35—36
» Խանայիլ »	43—44
» Ռում. Պալէրք	29—32
» Վառնա	92—31
» Իպրայիլ կակուղ	29—35
» Կալաց »	33—32
» Պուրկազ »	38—40
Եգիպտացորեն Կալաց	14—15
Գարի	14—15

ՄԵՏԱՂՍ

Պուրսա կարմ թէֆէ	—
» երկան »	610—20
Շաքի հօխան ֆրանք	
» Պարսկասան ֆրանք	46—57

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Բամպակ Պալրքէսէր	հօխայ	9.20—10
» Կէյվէ	»	9 —
» Ամանա	»	8.20— 9
» Ռուսատան	»	7.20— 8
Բուրդ Էնկիւրի լուացուած	»	10 —
» » չլուացուած	»	5.20 —
» Պանտրմա չլուաց.	»	5 20 —
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	16.20—17
» Թոխատ	»	15.20—16
» Զորում	»	12.20—13
Մաղը սեւ	»	—12
» Ճերմակ	»	8 — 9
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	38—39
Աֆիոնպալրքէսէր	»	240—
Գիմիրէ Տերեւ բանուած	»	30—32
Սալէպ Տաճկաստանի	»	16—17
Մեղրամոմ դեղին Տրապէ.	»	25 26
» » Անատօլու	»	—24
Սուսամ Ռումէլիի	»	— 4
Կատաատի հունտ Ռում. Գիլէ		—
» » Պանտրմա	»	—38
Զէյթ Սայվալըզ	հօխայ	—12
» Կիրիտ	»	—10
Ճառ (Սապօն) Գանտիա	»	— 8
» » Միտիլլի	»	— 3.20
Բրինձ Եգիպտոս Բէչիտ	»	— 4
» Տիմեաթ	»	

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Խանվէ Ռիսօ եւ Գաֆէ 100 հօխ.		850—875
Շաք. գլուխ 6-10 լ. ունդ.	»	229—232
» փոչի	»	230—235
» Հոլ. գլուխ	»	280—285
» փոչի	»	226—228
Գաղղ. գլուխ	»	270—275
» փոչի	»	222—224
Ընդաղ (գալայ)	»	695—700
Պղպէղ (պլիպէռ)	հօխայ	5.20— 6
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	125—130
» » Մասրաս	»	75— 85
Անուշադր (Նուշատրը)	»	— 6.20
Պղպաս (Զէլիք)	սնտուկ	165—180
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3.20
Թիմեղ (Թէնէքէ) զոյդ սնտ.	»	300—320
Զինք տախտակ թիւ 7–12 հիյ		— 4.20
Երկաթ Անգ. ճողաձեւ կնդ.		72—73
» Տախտակ 1–14	»	—100
» Բեւեռցու	»	66— 67
» Բոլորակ	»	135—140
» Ռուսիոյ	»	120—130
Քարֆիտա վարիլ 39 հիյ.		90—110
Իսմիւսպէճ ճէն. զոյդ Սնտ.		—250
» Պէլճ.	»	
» Թրիէսթ	»	
Կաուտանէթ վիէննա հօխան		— 15
» Թրիէստ եւ Գաղղ.	»	— 14

Մասիս լրագրոյ բաժանորդագրութեան տեղերն են կ. Պոլիս Զինկլի խանը վերի յարկը թիւ 7 Մասիսի խմբագրատունը

Իսկ դաւառաց մէջ հետեւեալ հոդաբարձուաց սենեակները

ԻԶՄԻՐ. Ցարութիւն աղա Տէտէեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով աղա Թ. Էոկիճեան.

ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Մ. Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան.

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ. Մ. Սուքիաս աղա Դալուսեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էրմասեան.

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.

ԵԱԾ. Մ. աղա Խաչիկեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.

ԵՐԶՆԿԱՅ. Ընթերցասիրաց Թանգարան

ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Խաճանեան.

Ուրիշ քաղաքներէ սորագրուիլ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան խմբագրել։

Խմբագիր—Տնօրէն
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԿԼԻ ԽԱՆ